

İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Eş Seçim Biçimleri Ve Karşı Cinsle Arkadaşlık İlişkileri Üzerine Psiko-Sosyal Bir Yaklaşım: Kahramanmaraş Örneği

Yrd.Doç. Dr Halil APAYDIN* - Yrd. Doç. Dr M. Ali KİRMAN**

Abstract

This article attempts to describe the relationship between the students of Faculty of Theology in the University of Kahramanmaraş and their girlfriends, and their choice of partner. Authors will explain some observations and data that obtained by the questionnaire. These students have been in the process of transformation in defining their places within a secular worldview and within the Faculty of Theology. Then, authors will examine the secularizing role of education and the effect of this process in the behavior of students' sexual roles from the viewpoint of religious attitude and behavior in the choice between secular and religious values. In spite of decisive role of education, process of transformation is not exactly completed define these students' places within a secular worldview.

Key Words: Students of Faculty of Theology, their attitude and behavior, choice of partner, secularization, transformative role of education

1. Giriş

Üniversite gençliğinin bulunduğu yaş dilimi, psikologlarca farklı biçimlerde isimlendirilmiştir. Bazılarına göre bu dönem ilk yetişkinlik dönemidir ve 18–35 yaş arasını kapsar. Daniel Levinson'a göre ise gençlik dönemi dörde ayrılır. Üniversite öğrencileri onun sınıflamasına göre 17–22 yaşları arası ile “erken yetişkinliğe geçiş” olarak adlandırıldığı dönem içinde yer almaktadır (bkz. Levinson 1988.56) ve bu araştırmanın evrenine giren denekler de bu dönem içerisinde yer almaktadır. İnsanın yaşamının her açıdan en yoğun dönemini oluşturan bu dönem bireyin kendine has kimliğini ve kişiliğini kazandığı dönemdir. Ayrıca, anne babadan ve kendine bakan diğer kişilerden kopma ve bağımsızlık duygusunun olduğu dönem olmanın yanında aynı ve karşıt cinsten kişi ya da gruplarla sosyal ilişkinin sıklaştığı,

*.KSÜ.İlahiyat Fakültesi Din Psikolojisi Öğretim Üyesi, halilsvs@hotmail.com

**K.SÜ. İlahiyat Fakültesi Din Sosyolojisi Öğretim Üyesi, makirman@hotmail.com

değeri ve anlamı olan bir iş için hazırlanan bir dönemdir. Yine bu dönem yaşam felsefesinin oluştuğu, yetişkin davranışlarının ilk kalıplarının oturduğu bir dönemdir (bkz. Yavuzer 1993:304; Özbaydar 1970:61; Varış 1968:105; Apaydın 1999:219).

Üniversite öğrenim süreci, hem psikolojik hem de sosyal faktörleri itibariyle kendine has bir niteliğe sahiptir. Bu süreçte birey, bir yandan gelişim döneminin gereği olarak “kendi beklentilerimi nasıl gerçekleştirebilirim?” sorusuna yanıt ararken diğer yandan “ben nereye gidiyorum?” ve “en iyi başlangıcı nasıl yapabilirim?” gibi sorularla (Turner ve Helms 1991:369; Köylü 2000:138) da ilgilenmeye başlar. Bu türden sorular onun, gerek psikolojik gelişimini tamamlaması gerekse sosyal ihtiyaçlarını karşılaması açısından önemlidir. Bu dönemde özellikle biyolojik ve fizyolojik gelişmeler ve ihtiyaçlar doğrultusunda karşı cinsle yönelik bir ilgi ve eğilimin giderek güç kazandığı da bilinmektedir. Fakat her halükârda gençlerin olgunlaşmasında sosyalleşme süreçlerinde, özellikle ailede ve formel eğitim kurumlarında almış oldukları değerler ve motifler belirleyici olmaktadır (Turner 1994:77–9). Bu araştırma, üniversite gençliği içerisinde yer alan bir kategori olmakla birlikte söz konusu değerler ve motifler açısından oldukça muhafazakâr olarak nitelenen bir çevrede yetişen İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin eş seçim biçimleri ve karşı cinsle arkadaşlık ilişkilerinin alınan seküler eğitimle birlikte bir dönüşüme uğrayıp uğramadığını ortaya koymak üzere tasarlanmış ve uygulamaya konmuştur. Dolayısıyla bu çalışmada İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin eş seçim biçimleri, karşı cinsle arkadaşlık ilişkisi, ilahiyatçı kimliğini algılama ve kullanma biçimleri, sosyal mensubiyet biçimleri, dindarlık algıları ile bazı bağımsız değişkenler arasındaki ilişki araştırılacaktır.

2. Metodoloji

Gençlik üzerinde yapılan bir çalışmada gençlik döneminin bütün yönlerinin ele alınması mümkün olmadığından bir sınırlama yapılması kaçınılmazdır. Bu araştırma ile ilgili ilk sınırlama, üniversite gençliği içerisinde yer alan bir kategori olan İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin seçilmesiyle yapılmıştır. Bu kategori içerisinde de Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrencileri tercih edilmiştir. Bu tercihte, söz konusu Fakültenin yeni açılmakla birlikte her geçen gün daha çok rağbet görmesi ve bu çerçevede ÖYS puanının her yıl yükselmesinin yanı sıra, araştırmacıların aynı Fakültede görev yapıyor olmaları, dolayısıyla alanı yakından tanımaları etkili olmuştur. Dolayısıyla araştırmanın evreni K.S.Ü. İlahiyat Fakültesi’nde 2003–2004 öğretim yılında öğrenim gören 118 öğrenciden oluşmaktadır. Örneklem grubu ise araştırmaya katılan toplam 91 öğrenciden oluş-

maktadır. Örneklem grubunu K.S.Ü. İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin oluşturduğu bu araştırmada esas olarak alınan veriler, 2003–2004 eğitim ve öğretim yılında öğrenimlerini sürdüren öğrencilere uygulanan ankete dayanmaktadır. Bununla birlikte, söz konusu Fakültenin elemanlarından olan araştırmacıların, uzun bir süreden beri öğrenci danışmanlığı yapmaları ve alanları gereği bir anlamda öğrencilerin sosyolojik ve psikolojik sorunlarına yardımcı olmaları nedeniyle sahip oldukları zengin deneyim ve gözlemlerine de başvurulmuştur. Ayrıca araştırmada İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin tutum ve davranışları belirlenirken daha önceden yapılmış çeşitli örnek araştırmalardan yararlanılmış ve elde edilen veriler bu araştırmaların sonuçlarıyla karşılaştırılmıştır. Dolayısıyla bu çalışmada metodolojik olarak nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin her ikisine de başvurulmuştur.

Araştırmada sınanacak olan varsayımları şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. Cinsiyete göre dindarlık algısı ve ilahiyatçı kimliğini kullanma yönünden farklılaşmalar vardır. Kız öğrenciler kendilerini daha dindar algı-larken, erkek öğrenciler ilahiyatçı kimliğini daha sık kullanmaktadırlar.

2. Sosyo-ekonomik durum ile gelecek beklentisi arasında doğrusal bir ilişki vardır. Bir diğer ifadeyle, ailelerinin sosyo-ekonomik durumu yüksek olan denekler geleceğe daha ümitle bakmaktadırlar.

3. Anne-baba öğrenim düzeyi yüksek olan denekler sosyal ilişkilerde daha rahat hareket etmektedirler.

4. Eğitim düzeyi arttıkça seküler tercihlerde bulunma eğilimi yükselmektedir:

a) İlahiyatçı kimliğini kullanmada sınıflara göre bir farklılaşma vardır. Bu farklılaşma sekülerleşme sürecinin devam ettiği yönündedir.

b) İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin sevgili edinme oranları ve edinmeyenlerin edinmeme nedenleri açısından seküler gelişimin devam ettiği sonucu çıkarılabilir.

c) Eş seçim biçimi ile herhangi bir grup, cemaat ya da tarikata bağlı bulunma arasında bir ilişki vardır.

3. Bulgular ve Yorumlar

3.1. Kişisel Bilgiler

Cinsiyet Durumu: Araştırma evrenini % 53.4'ünü erkek öğrenciler, % 46.6'sını ise kız öğrenciler oluşturmakta iken örneklem grup içerisinde yer alan deneklerin cinsiyete göre dağılımları ise şu şekildedir: % 50.5 erkek

100 ■ Öğrencilerinin Eş Seçim Biçimleri

ve % 49.5 kız.

Yaş Durumu: Deneklerin yaşlara göre dağılımında en yüksek oran % 40.7 ile 20-21 yaş grubuna aittir. Bunu, % 34.1 ile 22-23 yaş grubu, % 18.7 ile 18-19 yaş grubu ve % 6.6 ile 24 ve yukarı yaş grubu oluşturmaktadır.

Sınıf Durumu: Deneklerin sınıflara göre dağılımında üçüncü sınıflar % 26.4 ile en yüksek orana sahiptir. Üçüncü sınıfları % 25.3 ile 2 ve 4. sınıflar, onları da % 23.1 ile 1. sınıf öğrencileri takip etmektedir. Sınıfların örneklemdeki payı evrenin genel niteliğine paralel bir yapıya sahiptir.

Fakülte Öncesi En Çok İkamet Edilen Yer: Deneklerin üniversiteye başlamadan önce yaşamlarını en çok geçirdikleri yere göre dağılımlarında en yüksek oran ilçe merkezi olarak belirtilmektedir (% 40.7). Bunu % 35.2 ile İl, % 17.6 ile büyükşehir ve % 6.6 ile köy-kasaba takip etmektedir. Bu oranlara bakacak olursak köy-kasaba ve ilçenin oranları ile (% 47.3) il ve büyükşehir oranları (% 52.7) birbirine yakın durmaktadır.

Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi 1. sınıf öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada da deneklerin ailelerinin ikamet ettikleri yerlerle ilgili oranlar şöyledir: % 39.8 İlçe/Nahiye, % 20.9 Köy, % 20.3 Şehir, % 17.1 Büyükşehir ve % 1.9 Yurtdışı (Ay 2000:228). Bu verilerle bizim verilerimiz arasında özellikle köy ve şehir seçeneklerinde farklılaşma olduğu görülmektedir.

Halen Barınılan Yer: Deneklerin halen barındıkları yerlere göre dağılımlarına baktığımızda % 54.9 ile “arkadaşlarla tuttuğumuz evde” diyenlerin oranının diğer yerlerde kalanların oranından daha yüksek olduğu gözükmektedir. Ailesinin yanında kalanların oranı % 20.9, özel yurttaki kalanlar % 15.4, diğer seçeneğini belirtenler % 3.3, akraba yanında ve kredi-yurtlar kurumu yurtlarında kalanlar % 2.2’şer ve ailemin kiralandığı evde diyen % 1.1’dir. Bu oranlara baktığımızda K.S.Ü. İlahiyat Fakültesi’nde öğrenim gören öğrencilerin çoğunluğunun (79.1) Kahramanmaraş il merkezinden dışından olduğunu söyleyebiliriz. Kahramanmaraş merkezden olanların da çoğunluğu bayan öğrencilerden oluşmaktadır.

Anne-Baba Öğrenim Durumu: Deneklerin anne öğrenim düzeylerinin düşük olduğu gözlenmektedir. % 33.0 gibi bir oran okuma-yazma bilmemektedir. “Okur-yazar” olanların oranı % 12.1, ilkökul mezunlarının oranı % 47.3’tür. Ortaokul mezunu (% 3.3) ve lise mezunu oranı ise (% 4.4) çok düşüktür. Yüksek tahsilli anne ise hiç yoktur.

Deneklerin baba öğrenim durumuna göre dağılımları, anne öğrenim durumuna göre dağılımdan daha farklıdır. Annesi okuma yazma bilmeyen

deneklerin oranı % 33.0 iken, babası okuma-yazma bilmeyen deneklerin oranı sadece % 3.3'tür. Baba öğrenim durumuna göre diğer dağılımlar ise şöyledir: Babası sadece okur-yazar olanların oranı % 8.8, ilkokul mezunu olanlar % 39.6, ortaokul ve lise mezunu olanlar % 29.7 ve fakülte ve lisan-süstü eğitim görmüş olanların oranı ise % 18.7'dir.

Anne-Baba Mesleği: Deneklerin anne mesleğine göre dağılımında hemen hemen hepsinin ev hanımı olduğunu görüyoruz (% 96.7). Annesi emekli olanlar % 2.2, memur olanlar % 1.1 ve hiçbir seçeneği işaretlemeyen ise % 1.1'dir. Anne mesleği seçeneğini boş bırakan denegin annesi vefat etmiş olabilir. Fakat bununla ilgili bir açıklama yapmamıştır.

Deneklerin baba mesleğine göre dağılımlarında % 26.4 ile emekli olanların birinci sırada yer aldığını görmekteyiz. Bunu; % 24.2 ile memur, % 17.6 ile işçi, % 14.3 ile çiftçi, % 9.9 ile küçük esnaf, % 3.3 ile serbest meslek, % 1.1 ile işsiz ve % 1.1 ile cevapsız bırakanlar izlemektedir. Baba mesleklerine göre bir değerlendirme yapıldığında, deneklerin sosyo-ekonomik bakımdan ailelerini değerlendirmeleri ile baba meslekleri arasındaki ilişki örtüşmektedir.

Ailelerinin Sosyo-Ekonomik Durumu: Deneklerin ailelerini sosyo-ekonomik bakımdan değerlendirmeleri sonucu kendilerini sosyo-ekonomik bakımdan daha çok "orta" gelir düzeyinde algıladıklarını görmekteyiz (% 69.2). Bunu % 19.8 ile "ortanın altı", % 5.5 ile "ortanın üstü", % 4.4 ile "alt" ve % 1.1 ile "zengin" algılaması izlemektedir.

3.2. Varsayımlarla İlgili Bulgular ve Yorumlar

Varsayım:1 *Cinsiyete göre dindarlık algısı ve ilahiyatçı kimliğini kullanma yönünden farklılaşmalar vardır. Kız öğrenciler kendilerini daha dindar algıladıkları, erkek öğrenciler ilahiyatçı kimliğini daha sık kullanmaktadırlar.*

Tablo-1'de deneklerin dindarlık algısına yer verilmiştir. Buna göre deneklerin çoğunluğu kendilerini "dindar" (% 54.9) olarak algılamaktadır. Kendilerini "az dindar" (% 39.6) algılayanlar bunu takip etmektedir. Kendini "dindar değilim" diye algılayanlar % 4.4 ve "çok dindar" olarak algılayanlar da % 1.1'le onları takip etmektedir. Kendini "çok dindar" olarak algılayanların azlığı ve "az dindar" olarak algılayanların fazlalığı dikkatleri çekmektedir.

Tablo-1
Deneklerin Dindarlık Algılarına Göre Dağılımı

DİNDARLIK ALGISI	n	%
Çok dindar	1	1.1
Dindar	50	54.9
Az dindar	36	39.6
Dindar değilim	4	4.4
TOPLAM	91	100

Deneklerin dindarlık algıları bakımından cinsiyete göre dağılımları da Tablo-2’de verilmiştir. Buna göre erkek ve kızların dindarlık algı oranları sırasıyla şöyledir: “Çok dindar” E %2.1, K % 0; “dindar” E % 52.3, K % 57.8; “az dindar” E % 41.3, K % 37.8; “dindar değilim” E % 4.3, K % 4.4. Bu oranlar arasındaki farklılığın anlamlı olmadığı t-Testi ile tespit edilmiştir. Bu sonuca göre, kız deneklerin kendilerini daha dindar algılayabilecekleri şeklindeki varsayımımız doğrulanmamıştır.

Tablo-2
Deneklerin Cinsiyet Bakımından Dindarlık Algılarına Göre Dağılımları

CİNSİYET/ DİNDAR- LIK	Çok dindar	%	Dindar	%	Az dindar	%	Dindar değil	%	Toplam	%
Erkek	1	2.1	24	52.3	19	41.3	2	4.3	46	100
Kız	-	0.0	26	57.8	17	37.8	2	4.4	45	100
Toplam	1	1.1	50	54.6	36	39.3	4	5.0	91	100

Correlation: -.010, P=0.927, P>0.05 Önemsiz

Yapılan araştırmalarda dini tutum ve davranışlarda cinsiyet faktörünün çok fazla etkili olmadığını belirten araştırmalara da rastlanmaktadır. Nitekim fizyoloji ve inanç ilişkisinin ele alındığı bir araştırmada (Stark 2002), dini tutum ve davranışların ortaya çıkmasında fizyolojik veya genetik faktörlerden ziyade bireylerin sosyalleşme süreçlerinde edindikleri cinsel kimliklerin daha etkili olduğu vurgulanmaktadır.

Bireylerin kendi kabulleri ve inançlarını merkezde, en doğru olarak görme eğilimlerinin olduğu tezleri bazı araştırmaların konusu olagelmıştır (Bkz.: Koçtaş, 1995; Yaparel, 1987; Yapıcı, 2002). Ancak bu partikülarist farklılaşmanın cinsiyetle ilişkisinin olmadığı tespiti de yapılmıştır (Yapıcı ve Zengin, 2003:77). İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin inanç ve düşünce olarak sahip oldukları kimliklerini kullanma sıklıklarındaki basit yüzde farklılıkları da partikülarist anlayışın bireylerde yaygın olduğu savını doğrulamayan bir

yapıya sahiptir denilebilir.

Tablo-3'te deneklerin ilahiyatçı kimliğini kullanma sıklığı verilmiştir. Buna göre deneklerin % 52.7'si ilahiyatçı kimliğini ara-sıra kullandığını belirtmektedir. Her zaman kullandığını belirtenler de bunları izlemektedir: % 31.9. İlahiyatçı kimliğini hiç kullanmadığını belirtenlerin oranı ise % 15.4'tür.

Tablo-3
Deneklerin İlahiyatçı Kimliğini Ne Sıklıkla
Kullandıklarına Göre Dağılımı

İLAHİYATÇI KİMLİĞİNİ KULLANMA	n	%
Her zaman	29	31.9
Ara sıra	48	52.7
Hiç	14	15.4
TOPLAM	11	100

Tablo-4'te deneklerin cinsiyete göre ilahiyatçı kimliklerini kullanma sıklıkları görülmektedir. Buna göre, deneklerin cinsiyete göre ilahiyatçı kimliğini kullanma sıklıklarına ilişkin basit yüzde dağılımlar şöyledir: Erkek deneklerden ilahiyatçı kimliğini “her zaman” kullananlar % 34.8, “ara-sıra” kullananlar % 54.4 ve “hiç” kullanmayanlar % 10.8'dir. Kız deneklerin ilahiyatçı kimliğini kullanma sıklığı: “her zaman” diyenler % 28.9, “ara-sıra” diyenler % 51.1 ve “hiç” diyenler % 20.0'dir. her iki cinsiyetin toplamda ilahiyatçı kimliğini kullanma sıklıkları ise şöyledir: “her zaman” diyenlerin oranı % 31.9, “ara-sıra” diyenler % 52.8 ve “hiç” diyenler % 15.3'tür.

Tablo-4
Deneklerin Cinsiyet Bakımından İlahiyatçı Kimliğini
Kullanma Sıklıklarına Göre Dağılımları

CİNSİ-YET/KİMLİK	Her zaman	%	Ara-sıra	%	Hiç	%	Toplam	%
Erkek	16	34.8	25	54.4	5	10.8	46	100
Kız	13	28.9	23	51.1	9	20.0	45	100
Toplam	29	31.9	48	52.8	14	15.3	91	100

Correlation: 0.117, P=0.268, P>0.05 Önemsiz

Yapılan anlamlılık testinde ilahiyatçı kimliğini kullanma biçimi ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı ortaya çıkmıştır. Bu sonuca göre varsayımımızın ilgili bölümü doğrulanmamıştır. Ancak, basit yüzdelere baktığımızda ilahiyatçı kimliğini “her zaman” kullanan erkek deneklerin oranı (% 34.8) kız deneklerin oranından (% 28.9) yüksektir. İlahiyatçı kimli-

ğini “hiç” kullanmama bakımından da kız deneklerin oranı (% 20.0) erkek deneklerin oranından (% 10.8) daha yüksektir. İstatistiksel açıdan bir anlamlılık olmamakla beraber basit oran açısından bir farklılığın olduğu söylenebilir.

Bu araştırmada, ilahiyatçı kimliğini kullanma ile onu referans kaynağı olarak görüp, bir bakıma gündelik fayda ile özdeşleştirme biçimi olarak algılanması kastedilmiştir. Bu açıdan değerlendirildiğinde ilahiyatçı kimliği gündelik fayda için kullanılma eğilimi hala korunmaktadır. Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada, öğrencilerin İlahiyat mesleğini saygın bir meslek olarak görme eğilimleri tespit edilmiştir (Usta 2001:144). Bu durum, öğrencilerin, mesleğe atıldıklarında meslekî kimliklerini kullanma eğilimlerini artırıcı bir faktör olarak düşünülebilir.

Başka bir araştırmada ise ilahiyatçı kimliğini referans olarak kullanma değil de onu her yerde rahatça ortaya koyup-koyamadıkları deneklere sorulmuş ve şu sonuçlara ulaşılmıştır: İlahiyatçı kimliğini rahatça ortaya koyanların sayısı (153 kişi) ortaya koyamayanların sayısından (62 kişi) fazladır (Yapıcı-Zengin 2003:93). Şüphesiz, sahip olunan kimliğin maddi bir menfaat temini için kullanımı ile o kimliğe sahip çıkma, onunla özdeşim kurma birbirinden farklı iki yöndür. Sahip olduğu statünün ve kimliğin inkarı sosyolojik ve psikolojik açıdan çeşitli problemleri de beraberinde getirmektedir. Yabancılaşma ve kimliksizleşme kavramlarıyla genel çerçevede değerlendirilen bu durumun psikolojik yansıması ise kişiliksizleşme ve benlik kaybı olarak ortaya çıkmaktadır.

Varsayım:2 Sosyo-ekonomik durum ile gelecek beklentisi arasında doğrusal bir ilişki vardır. Yani, ailesinin sosyo-ekonomik durumu yüksek olan denekler geleceğe daha ümitle bakmaktadırlar.

Tablo-5
Deneklerin Sosyo-ekonomik Algıları Bakımından
Gelecekle İlgili Ümitli Olup-Olmama Durumuna Göre Dağılımları

SOSYO-EKONOMİK DURUM	GELECEK HİSSİ										TOPLAM	
	Ç	Ü	%	Ü	%	İlsz	%	Üsz	%	ÇÜsz	%	n
Alt	1	25	3	75	-	0.0	-	0.0	-	0.0	4	100
Ortann altı	-	0.0	8	44.	1	5.5	7	38.8	2	11.2	18	100
Orta	5	7.9	41	65.	2	3.2	11	17.5	4	6.3	63	100
Ortann üstü	-	0.0	2	40.	2	40.0	1	20.0	-	0.0	5	100
Zengin	-	0.0	-	0.0	-	0.0	-	0.0	-	0.0	-	0.0
TOPLAM	6	6.6	54	59.	5	5.6	20	22.0	6	6.6	91	100

Tablo-5’te deneklerin sosyo-ekonomik durumları ile gelecek beklentileri arasındaki ilişkiye ait basit yüzde oranlar görülmektedir. Buna göre, kendilerini “ortanın altı” olarak gören deneklerin gelecekte ümitleri ile ilgili “çok ümitsizim” ve “ümitsizim” diyenlerinin oranı % 49.95’tir. Sosyo-ekonomik algıları bakımından kendilerini “orta” olarak niteleyen deneklerin gelecek ümitleri ile ilgili “çok ümitsiz” ve “ümitsiz” diyenlerin oranı ise % 23.85’tir. Sosyo-ekonomik algı ile gelecek beklentisi arasındaki farklılığın önemli olup-olmadığı tek yönlü varyans analizi ile araştırılmış ve sonuç Tablo-6’da gösterilmiştir.

Tablo-6
Deneklerin Sosyo-ekonomik Algıları İle Gelecekle İlgili
Ümitli Olup-Olmama Durumlarına Ait Varyans Analizi Sonucu

KAYNAK	KT	SD	F	P
Grup içi	11.501	4	2.528	0.045 P<0.05 Önemli
Gruplararası	97.796	86		
TOPLAM	109.297	90		

Tablo-6’daki varyans analizi sonucuna göre deneklerin sosyo-ekonomik algıları ile gelecekle ilgili ümitli olup-olmama durumları arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuca göre ilgili varsayımımızın doğrulanmış olduğunu söyleyebiliriz. Yani sosyo-ekonomik algılarına göre deneklerin refah düzeyi yükseldikçe gelecek beklentileri daha ümitli olmaktadır.

Varsayım:3 Anne-baba öğrenim düzeyi yüksek olan denekler, sosyal ilişkilerde daha rahat hareket etmektedirler.

Kuşkusuz evlilik, insan hayatında bir dönüm noktasıdır. Bu yüzden uyumlu ve uzun ömürlü bir evlilik için evlenilecek kişilerde çeşitli özellikler aranır. Ancak bu çalışmada üçüncü varsayımın test edilmesinde, deneklerin eş seçiminde dikkat edeceklerini belirtecekleri durumlar ile anne-baba öğrenim düzeyleri arası ilişkiye bakılacaktır. Bu ilişkiyi test etmeden önce deneklerin eş seçiminde dikkat ettikleri faktörlerin ilk üç tercih olarak genel dağılımları Tablo-7’de gösterilmiştir.

Tablo-7
Deneklerin Eş Seçiminde Dikkat Edecekleri En Önemli Üç Konuya Göre Dağılımı

EŞ SEÇİMİNDE NELERİN ARANDIĞI	1	%	2	%	3	%	Toplam tercih edilme sıklığı	Toplam tercih edilme oranı
Zenginlik	4	4.4	7	7.7	4	4.4	15	5.4
Ailemin uygun görmesi	1	1.1	7	7.7	22	24.1	30	11.0
Kişilik	36	39.5	15	16.4	3	3.3	54	19.8
Toplumda saygın bir konumda olması	4	4.4	4	4.4	1	1.1	9	3.3
İyi bir eğitim alma	1	1.1	7	7.7	10	11.0	18	6.6
Aynı meslekten olma	-	0.0	-	0.0	2	2.2	2	0.7
Dürüstlük	10	11.0	19	20.9	12	13.2	41	15.0
Kafa dengi olması	12	13.2	19	20.9	16	17.6	47	17.2
Aynı dinden olması	18	19.8	4	4.4	1	1.1	33	12.1
Aynı cemaatten olması	2	2.2	-	0.0	2	2.2	4	1.5
Güzellik/yakışıklılık	2	2.2	6	6.6	11	12.1	19	6.9
Boş	1	1.1	3	3.3	7	7.7	10	3.7
TOPLAM	91	100	91	100	91	100	273	100

Tablo-7’de deneklerin evlenecekleri kişide arayacakları özellik bakımından 1., 2., ve 3. tercih sıralamaları yer almaktadır. Bu sonuçlara göre evlenilmesi düşünülen kişide aranacak özellikler bakımından birincil faktör sıralama oranları şöyledir: % 39.5 “kişilik”, % 19.8 “aynı dinden olması”, % 13.2 kafa dengi olması, % 11.0 “dürüstlük”, % 4.4 “toplumda saygın bir konumda olması”, % 3.3 “zenginlik”, % 2.2 “aynı cemaatten olması”, % 2.2 “güzel/yakışıklı olması”, % 1.1 “ailemin uygun görmesi” ve % 1.1 “okumuşluk”.

İkincil faktör sıralama oranları ise, % 20.9 “dürüstlük”, % 20.9 “kafa dengi olması”, % 16.4 “kişilik”, % 7.7 “zenginlik”, % 7.7 “ailemin uygun görmesi”, % 7.7 “okumuşluk”, % 6.6 “güzellik/yakışıklılık”, % 4.4 aynı dinden olması ve % 3.3 “boş” şeklindedir.

Üçüncül faktör sıralama oranları ise şöyledir: % 24.1 “ailemin uygun görmesi”, % 17.6 “kafa dengi olması”, % 13.2 “dürüstlük”, % 12.1 “güzellik/yakışıklılık”, % 11.01 “okumuşluk”, % 7.7 “boş”, % 4.4 “zenginlik”, % 3.3 “kişilik”, % 2.2 “aynı meslekten olması”, % 2.2 “aynı cemaatten olması”, % 1.1 “toplumda saygın bir konumda olması” ve % 1.1 “aynı dinden olması”.

Deneklerin evlenecekleri kişide arayacakları özellikleri 1, 2, 3. faktör olarak algılamalarının toplamdaki tercih oranlarını belirtecek olursak

şöyledir: % 19.8 “kişilik”, % 17.2 “kafa dengi olması”, % 15.0 “dürüstlük”, % 12.1 “aynı dinden olması”, % 11.0 “ailemin uygun görmesi”, % 6.9 “güzellik/yakışıklılık”, % 6.6 “okumuşluk”, % 5.4 “zenginlik”, % 3.7 “boş”, % 3.3 “toplumda saygın bir konumda olması”, % 1.5 “aynı cemaatten olması”, % 0.7 “aynı meslekten olması” ve % 0.7 “başka”.

Bu araştırmada elde edilen veriler, başka araştırmaların sonuçlarıyla da karşılaştırılmıştır. Söz gelimi, üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada deneklerin cinsiyetlerine göre yapılan değerlendirmede, özellikle tahsil ve fizikî çekicilik konularında benzer sonuçlara ulaşılmıştır (Özgüvenç 1995:209-210). Bir başka araştırma da eşlerin fizikî cazibeye, diğer özellikler yanında çok alt sıralarda önem verdikleri görülmüştür (bkz. Esmer 1993:109).

Ankara Üniversitesi’ne bağlı Dil ve Tarih-Coğrafya, Dış Hekimliği, Eczacılık, Eğitim Bilimleri, Fen, Hukuk, İlahiyat, İletişim, Siyasal Bilgiler, Tıp, Veteriner ve Ziraat Fakültesi ile Gazi Üniversitesine bağlı Dış Hekimliği, Eczacılık, Fen-Edebiyat, Gazi Eğitim, İletişim, Mühendislik Mimarlık, İdari Bilimler ve Tıp fakültelerinin öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada deneklere, eş seçiminde dindarlığa önem verip vermeyecekleri sorulmuş ve şu sonuçlara ulaşılmıştır: Deneklerin % 49.93’ü dindarlığa önem vermeyeceğini, % 32.50’si önem vereceğini, % 12.03’ de bu konuda fikrinin olmadığını belirtmiştir (Koştaş 1995:79). Her ne kadar bu sonuçların bizim yukarıda el aldığımız konu ile ilgili direk bağlantısı yoksa da dolaylı olarak bir ilgi kurulabilir. Yine aynı araştırmada, başka bir din mensubu ile evliliğe bakış açısının da bizim verilerimizle ilgisi kurulabilir. Bu konu ile ilgili Koştaş’ın deneklerinin % 35.00’i böyle bir evliliğe onay verirken, % 40.94’ü bu tür evliliği onaylamamaktadır. % 18.11’lik bir grup ise bu konuda fikri olmadığını belirtmiştir (Koştaş 1995:82). Bizim bulgularımız, direk davranışlarla ilgili iken Koştaş’ın bulguları tutumlarla ilgilidir. Bizim sorularımız arasında da başka din mensubu ile evlilik seçeneği de yer almakta idi. Ancak denekler bu seçeneği hiç işaretlememişlerdir. Bu araştırmada tutum sorulacak olsaydı belki de benzer sonuçlara ulaşılabilecekti. Bu iki araştırmanın bu konuda ulaştığı verilere göre, bireyin tutumu ile davranışı arasında farklılık olabileceği ortaya çıkmaktadır. Zaten sosyal psikoloji çalışmalarında tutum ile davranış arasında bir farklılaşmanın olduğu belirtilmektedir (bkz.: Kağıtçıbaşı 1988:94-100; Arkonaç 2001:163).

KSÜ öğrencileri üzerinde yapılan bir başka araştırmada ise, eş seçiminde neye dikkat ettikleri sorulmuş ve şu cevaplar alınmıştır: Araştırmaya katılan toplan 243 deneğin % 41.6’sı “güzel ahlaklı”, % 29.2’si “kafa dengi”, % 12.3’ü “dinî inançları güçlü”, % 11.1’i “diğer”, % 3.3’ü “fizikî güzellik”,

% 2.5'i "bir işi olması" tercihini yapmıştır (Kır 2000:37-9).

Yapılan araştırmalarda elde edilen veriler, Türk toplumunda üniversite eğitimi alan gençlerin eş seçimiyle ilgili tutumlarında dindarlığa çok fazla önem verilmediği, dolayısıyla sekülerleşme eğiliminin her geçen gün artma eğilimi gösterdiğini açıkça ortaya koymaktadır.

Cinsiyete göre eş seçim biçimlerinde bir farklılığın olup-olmadığı da önemlidir. Bir farklılık olup-olmadığını öğrenmek için kız öğrencilerin eş seçerken göz önünde bulunduracakları faktörlerin önem sırasına göre sıralama oranları Tablo-8’de gösterilmiştir.

Tablo-8
Bayan Deneklerin Eş Seçiminde Dikkat Edecekleri En Önemli Üç Konuya Göre Dağılımı

EŞ SEÇİMİNDE NELERİN ARANDIĞI	1	%	2	%	3	%	Toplam tercih edilme sıklığı	Toplam tercih edilme oranı
Zenginlik	-	0.0	1	2.2	3	6.6	4	2.9
Ailemin uygun görmesi	-	0.0	5	11.2	12	26.8	17	12.6
Kişilik	13	28.9	8	17.7	4	8.9	25	18.5
Toplumda saygın bir konumda olması	4	8.9	4	8.9	1	2.2	9	6.7
İyi bir eğitim alma	1	2.2	3	6.6	3	6.6	7	5.2
Aynı meslekten olma	-	0.0	-	0.0	2	4.4	2	1.5
Dürüstlük	4	8.9	7	15.6	7	15.7	18	13.3
Kafa dengi olması	6	13.3	12	26.7	9	20.0	27	20.0
Aynı dinden olması	14	31.2	2	4.4	-	0.0	16	11.8
Aynı cemaatten olması	2	4.4	-	0.0	1	2.2	3	2.2
Güzellik/yakışıklılık	-	0.0	3	6.6	3	6.6	6	4.4
Boş	1	2.2	-	0.0	-	0.0	1	0.7
TOPLAM	45	100	45	100	45	100	135	100

Erkek öğrencilerin sıralama oranları da Tablo-9’da gösterilmiştir

Tablo-8 ve Tablo-9’daki verileri topluca değerlendirecek olursak şu veriler karşımıza çıkmaktadır: Eş seçiminde kız ve erkek deneklerin birincil faktör sıralamalarında bazı farklılıklar vardır. Bu farklılıklara ait oranlar şöyledir: Kız öğrenciler eşlerinin "aynı dinden olma" şartını birincil faktör olarak % 31.2 olarak belirtmişken, erkek öğrencilerde bu oran % 6.5’tir. Diğer bir farklılaşma da "kişilik" faktöründe görülmektedir; kız öğrencilerin oranı % 28.9 iken erkek öğrencilerin oranı % 48.1’dir. diğer faktörlere göre basit oranlarda birincil faktör sıralamasında kız öğrencilerle erkek öğrenciler arasında bir farklılaşma gözükmemektedir. Bu verilere göre, dinsel inancın

denekler üzerinde etkisinin izleri görülmektedir. Bilindiği gibi İslam Dini'ne göre müslüman bir erkek ehl-i kitap olan birisi ile evlenebilirken bir bayanın böyle bir evlilik yapmasına müsaade edilmemiştir.

Eş seçiminde kız ve erkek öğrencilerin ikincil faktör sıralamalarında da bazı oransal farklılıklar gözlenmektedir. Örneğin, evleneceği kişide arayacağı nitelik sıralamasında ikincil faktör sıralamasında “dürüstlük” faktörü kız öğrencilerde % 15.6 iken erkek öğrencilerde bu oran % 26.1'dir. “Kafa dengi olması” faktörü oranı kız öğrencilerde % 26.7 iken erkek öğrencilerde bu oran % 13.1'dir. “Ailenin uygun görmesi” kız öğrencilerde % 11.2 iken erkek öğrencilerde bu oran % 2.2'dir. Oransal farklılaşmanın “dürüstlük” ile “kafa dengi olması” faktörleri arasında değiştiği gözlenmektedir.

Tablo-9
Erkek Deneklerin Eş Seçiminde Dikkat Edecekleri En Önemli Üç Konuya Göre Dağılımı

EŞ SEÇİMİNDE NELERİN ARANDIĞI	1	%	2	%	3	%	Toplam tercih edilme sıklığı	Toplam tercih edilme oranı
Zenginlik	4	8.6	-	0.0	-	0.0	4	3.0
Ailemin uygun görmesi	1	2.2	1	2.2	11	24.0	13	9.4
Kişilik	22	48.1	10	22.0	-	0.0	32	23.2
Toplumda saygın bir konumda olması	-	0.0	-	0.0	-	0.0	-	0.0
İyi bir eğitim alma	-	0.0	4	8.5	6	13.1	10	7.3
Aynı meslekten olma	-	0.0	-	0.0	-	0.0	-	0.0
Dürüstlük	6	13.1	12	26.1	5	11.0	23	16.6
Kafa dengi olması	6	13.1	6	13.1	6	13.1	18	12.9
Aynı dinden olması	3	6.5	3	6.5	1	2.2	7	5.1
Aynı cemaatten olması	2	4.3	-	0.0	1	2.2	3	2.2
Güzellik/yakışıklılık	2	4.3	3	6.5	8	17.2	13	9.4
Boş	-	0.0	7	15.1	8	17.2	15	10.9
TOPLAM	46	100	46	100	46	100	138	100

Eş seçiminde kız ve erkek öğrencilerin üçüncül faktör sıralamalarında da bazı farklılaşmalar vardır. Örnek olarak, “Güzellik/yakışıklılık” faktörü kız öğrencilerde % 6.6 iken erkek öğrencilerde bu oran % 17.2'dir. buradan da erkeklerin genel olarak fiziksel görünüme daha fazla önem verdikleri sonucu çıkarılabilir.

Kız ve erkek öğrencilerin eş seçiminde göz önünde bulundurmaya düşündükleri faktörlerin üç tanesini önem sırasına göre sıralamalarıyla ilgili

110 ■ Öğrencilerinin Eş Seçim Biçimleri

genel dağılıma bakacak olursak farklılaşmanın olduğu bazı faktör grupları ve oranları şöyledir: Kız öğrencilerin evlenecekleri erkekte aradıkları en önemli faktörün “kafa dengi olması” iken: % 20.0 (Bu oran erkek öğrencilerde % 12.9’dur) erkek öğrencilerde “kişilik” niteliğidir: % 23.2. “Ailenin uygun görmesi” seçeneğinin oranı kız öğrencilerde % 12.6 iken erkek öğrencilerde bu oran % 9.4’tür. Buna göre evliliklerde ailenin onayının kız öğrenciler için erkek öğrencilere göre daha önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Evlenilecek kişinin “aynı dinden olması” faktörünün kız öğrencilerdeki oranı (% 11.8) erkek öğrencilerin oranından (% 5.1) daha yüksektir. Bunun nedeninin dinsel inanış olabileceğini az önce belirtmiştik.

Araştırmamızda dikkatimizi çeken diğer önemli bir nokta ise deneklerin aynı meslek grubundan birisi ile evlenme konusunda tereddütlerinin olduğudur. Bu tereddütlerin nedenleri ile ilgili bazı tespitlerimizi şöyle sıralayabiliriz: Birincisi, bazı öğrencilerle yaptığımız derinlemesine mülakatlarda kız öğrencilerin statü olarak kendileriyle denk olup olmadığına bakılmaksızın ekonomik durumu kendisinden daha iyi durumda olan kişilerle evlenme eğilimi sergiledikleri gözlemlenmiştir. Bir bakıma meslektaşlarının bu konuda yeterli ekonomik refah içerisinde bulunmadıkları gibi bir algıları söz konusudur. Kuşkusuz böyle bir eğilimde diğer faktörleri de göz ardı etmeksizin bir yönelim söz konusudur. İkincisi ise, ekonomik bağımsızlık elde edilmeksizin yapılan evliliklerin anne-baba koruyuculuğunda kalacağı ve kişiliklerini ezeceği şeklindeki yaygın kanaattir.

Bilgin tarafından yapılan bir araştırmada erkek ve kız deneklerin evlenecekleri kişide arayacakları nitelikler açısından farklılaşmaların olduğu tespit edilmiştir (bkz. Bilgin 2000:568-570).

Tablo-10
Baba Öğrenim Durumu İle Eş Seçiminde Dikkat Edilecek
Nitelikler Arası İlişkilere Ait Varyans Analizi Sonucu

KAYNAK	KT	SD	F	P
Grupiçi	44.133	24	1.143	0.368 P>0.05 Önemsiz
Gruplararası	138.768	66		
TOPLAM	182.901	90		

Tablo-10’da görüldüğü gibi, baba öğrenim durumu ile eş seçimi arasındaki tek yönlü varyans analizi sonucu arada anlamlı bir ilişkinin olmadığı ortaya çıkmıştır. Bu da ilgili varsayımımızın bu bölümünü doğrulamamıştır.

Tablo-11
Anne Öğrenim Durumu İle Eş Seçiminde Dikkat Edilecek
Nitelikler Arası İlişkilere Ait Varyans Analizi Sonucu

KAYNAK	KT	SD	F	P
Grupiçi	28.050	24	1.068	0.444
Gruplararası	82.390	66		P>0.05
TOPLAM	110.440	90		Önemsiz

Tablo-11’de görüldüğü üzere, anne öğrenim durumu ile eş seçimi arasındaki anlamlılık test sonucuna göre, bu iki değişken arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı ortaya çıkmıştır. Bu da ilgili varsayımın anne eğitim durumu ile ilgili olacağı varsayılan ilişkinin olmadığını ortaya çıkarmıştır. Gerek Tablo-10 ve gerekse Tablo-11’deki tek yönlü varyans analizi sonucuna göre ilgili varsayımımız doğrulanmamıştır.

***Varsayım:4** Eğitim düzeyi arttıkça seküler tercihlerde bulunma eğilimi yükselmektedir:*

Eğitim düzeyi ile sekülerleşme eğilimi arasındaki ilişki üç açıdan ele alınacaktır: Kimlik, sevgili edinme ve eş seçimi.

***Varsayım:4-a)** İlahiyatçı kimliğini kullanmada sınıflara göre bir farklılaşma vardır. Bu farklılaşma sekülerleşmenin devam ettiği yönündedir.*

Modernleşme sürecinde yaşanan değişimlerin sadece ekonomik, siyasal ve sosyal sistemlerle sınırlı kalmadığı, aynı zamanda değer sistemlerinde de etkili olduğu bilinmektedir (Roberts 1984:303-4). Bu bağlamda alınan eğitimin bireylerin gerek kendilerini tanımlamalarında ve gerekse daha rasyonel ve seküler tercihte bulunma yönünde son derece etkili olduğu görülmektedir (Vernon 1962:299; Kirman 2004). Bu gerçeğin, İlahiyat Fakültesi öğrencileri söz konusu olduğunda nasıl bir şekil alacağı veya hangi biçimde tezahür edeceği sorusu büyük bir merak konusudur. Yapılan araştırmada bu sorunun da cevabı aranmıştır. Bir diğer ifadeyle, seküler eğitim kurumlarında dinî eğitim alan öğrencilerin kendilerini nasıl tanımladıkları ve bu tanımlamada alınan seküler eğitimin etkisi belirlenmeye çalışılmıştır.

Tablo-12
Deneklerin İlahiyatçı Kimlikleri Kullanma Sıklığının Sınıflara Göre Dağılımı

SINIFLAR	İlahiyatçı Kimliğini Kullanma						TOPLAM	
	Her zaman	%	Ara-sıra	%	Hiç	%	n	%
1	9	42.9	9	42.9	3	14.2	21	100
2	7	30.4	13	56.5	3	13.1	23	100
3	7	29.2	12	50.0	5	20.8	24	100
4	6	26.1	14	60.9	3	13.0	23	100
TOPLAM	29	31.9	48	52.7	14	15.4	91	100

Tablo-12’de görüldüğü gibi deneklerin 1.sınıftan 4.sınıfa doğru sıralanmalarında ilahiyatçı kimliğini “her zaman” kullanma oranlarında azalma görülmektedir. İlahiyatçı kimliğini kullanma biçimi açısından “hiç” kullanmama seçeneği bakımından sınıflar arası bir farklılaşma gözlenmemektedir. Bu verilere göre ilgili varsayımımızın kısmen doğrulanma eğiliminde olduğu düşünülebilir. İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin sahip oldukları kimliği daha çok sosyal saygınlık amaçlı kullanmaları hem etik açıdan hem de kişilik açısından yadırganacak bir durumdur.

İlahiyat fakültesi öğrencilerinin İlahiyatçı kimliğini kabullenme, onun kendilerine yüklediği rolü ve bu rolün gereği olan sorumlulukları yerine getirme açısından da görev bilincine sahip olma ödevleri bulunmaktadır. Aydın’a göre bu sorumluluklar; kendi alanında yeterli düzeyde bilgiye sahip olma, toplumun dini hizmetler çerçevesinde beklentilerini yerine getirme ve bu beklentileri yerine getirirken toplumun farklı değerlendirme ve algılayışlarını dikkate alma gereğidir (Aydın 1993:426; ayrıca bkz.: Ayhan 1999:265). Bütün bu sorumlulukların yerine getirilebilmesi için, sahip olunan rolün yüklediği kimliğin sahiplenilmesi çok önemlidir. Ancak bu kimlik çeşitli menfaatlere ulaşmada bir malzeme olarak kullanılmamalıdır.

***Varsayım:4-b)** İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin sevgili edinme oranları ve edinmeyenlerin edinmeme nedenleri açısından seküler gelişimin devam ettiği sonucu çıkarılabilir.*

Tablo-13
Deneklerin Şimdiye Kadar Sevgilileri
Olup-Olmadığına Göre Dağılımı

SEVGİLİ OLUP-OLMADIĞI	n	%
Evet, oldu	38	41.8
Hayır, olmadı	53	58.2
TOPLAM	91	100

Tablo-13’te deneklerin şimdiye kadar sevgilileri olup-olmadığı ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Buna göre sevgilisi olmayanların oranı % 58.2, sevgilisi olanların oranı ise % 41.8 olarak tespit edilmiştir. Sevgilisi olmayanlara, niçin olmadığıнын nedenlerini önem sırasına göre belirtmeleri istenmiş ve sonuçlar Tablo-16’da gösterilmiştir.

Tablo-14
Deneklerin Sevgililerinin Olmamasının En Önemli Üç Nedenine Göre Dağılımı

SEVGİLİ OLMAMA NEDENİ	1	%	2	%	3	%	Toplam tercih edilme sıklığı	Toplam tercih edilme oranı
Karşı cinsle arkadaşlık ilişkisine girmemiş olma	5	9.4	6	11.3	9	17.0	20	12.6
Ailenin izin vermemesi	-	0.0	-	0.0	2	3.7	2	1.2
Çevrece hoş karşılanmaması	2	3.8	1	1.9	3	5.7	6	3.8
Böyle bir arkadaşlığa gerek duymama	12	22.6	8	15.0	15	28.3	35	22.0
Kimsenin benimle böyle bir arkadaşlığa yanaşmaması	-	0.0	-	0.0	1	1.9	1	0.6
Evlilikle sonuçlanmayacak bu tür ilişkileri ahlakî bulmama	13	24.6	17	32.1	7	13.2	37	23.3
Dinî inanç gereği bu tür ilişkileri ahlakî bulmama	16	30.2	12	22.6	8	15.1	36	22.7
Başka	3	5.7	1	1.9	-	0.0	4	2.5
Boş	2	3.7	8	15.0	8	15.1	18	11.3
TOPLAM	53	100	53	100	53	100	159	100.0

Tablo-14’de deneklerin şimdiye kadar yaşamlarında sevgilisi olma nedenleri içerisinde önem sıralamasına göre birincil faktör oranları, % 30.2 “dinî inancım gereği bu tür ilişkileri ahlakî bulmadığımdan”, % 24.6 “evlilikle sonuçlanmayacak bu tür ilişkileri ahlakî bulmadığımdan”, % 22.6 “böyle bir arkadaşlığa gerek duymadığımdan”, % 9.4 “karşı cinsle arkadaşlık ilişkisine girmedimden”, % 5.7 “başka”, % 3.8 “çevre hoş karşılamadığımdan” ve % 3.7 “boş” şeklindedir.

İkincil faktör olarak değerlendirme oranları ise şöyledir: % 32.1 “evlilikle sonuçlanmayacak bu tür ilişkileri ahlakî bulmadığımdan”, % 22.6 “dinî inancım gereği bu tür ilişkileri ahlakî bulmadığımdan”, % 15.0 “böyle bir arkadaşlığa gerek duymadığımdan”, % 15.0 “boş”, % 11.3 “karşı cinsle arkadaşlık ilişkisine girmedimden”, % 1.9 “çevre hoş karşılamadığımdan” ve % 1.9 “başka”.

Üçüncül faktör olarak değerlendirme oranları da şöyledir: % 28.3 “böyle bir arkadaşlığa gerek duymadığımdan”, % 17.0 “karşı cinsle arkadaşlık ilişkisine girmedimden”, % 15.1 “dinî inançlarım gereği bu tür ilişkileri ahlakî bulmadığımdan”, % 15.1 “boş”, % 13.2 “evlilikle sonuçlanmayacak bu tür ilişkileri ahlakî bulmadığımdan”, % 5.7 “çevre hoş karşılamadığımdan”, % 3.7 “ailem izin vermediğinden” ve % 1.9 “kimse benimle böyle bir

arkadaşlığa yanaşmadığından”.

Deneklerin sevgilileri olmama nedenlerinin 1, 2, 3. faktör olarak algılamalarının toplamdaki tercih oranlarını belirtecek olursak şöyledir: % 23.3 “evlilikle sonuçlanmayacak bu tür ilişkileri ahlakî bulmadığımdan”, % 22.7 “dinî inancım gereği bu tür ilişkileri ahlakî bulmadığımdan”, % 22.0 “böyle bir arkadaşlığa gerek duymadığımdan”, % 12.6 “karşı cinsle arkadaşlık ilişkisine girmedeğimden”, % 3.8 “çevre hoş karşılamadığımdan”, % 2.5 “başka”, % 1.2 “ailem izin vermediğinden” ve % 0.6 “kimse benimle böyle bir arkadaşlığa yanaşmadığından”.

Tablo-13’te yer alan verilere göre deneklerin % 41.8’si sevgilisi olduğunu belirtmiştir. İlahiyat Fakültesi öğrencileri için bu veri, sekülerleşmenin devam ettiği biçiminde yorumlanabilir. Ayrıca, Tablo-14’te yer alan sevgili olmama nedeni olarak ileri sürülen nedenlerden “ahlakî bulmadığım için” % 23.3, “böyle bir arkadaşlığa gerek duymadığımdan” % 22.0, “ailem izin vermediğinden” % 1.2 ve “çevre hoş karşılamadığımdan” % 3.8 gibi faktörler sekülerleşme sürecinin devam ettiğinin bir göstergesi olarak ele alınabilir. Dolayısıyla, temelde varsayımımızın doğrulanmış olduğunu söyleyebiliriz.

Varsayım:4-c) Eş seçim biçimi ile herhangi bir grup, cemaat ya da tarikata bağlı bulunma arasında bir ilişki vardır.

Tablo-15
Deneklerin Herhangi Bir Grup Cemaat ya da
Tarikata Bağlı Olup-Olmadıklarına Göre Dağılımı

BİR YERE BAĞLILIK	n	%
Evet	24	26.4
Hayır	62	68.1
Başka	4	4.4
Boş	1	1.1
TOPLAM	91	100

Tablo-15’te görüldüğü gibi, deneklerin % 68.1’i herhangi bir grup, cemaat ya da tarikata bağlı olmadıklarını belirtmişlerdir. Bu türden bir bağlılığı olanların oranı ise % 26.4’tür. “Başka” seçeneğinde durumunu belirten deneklerin oranı ise % 4.4’tür. Bir denek ise bu soruya cevap vermemiştir. Başka seçeneğini işaretleyen dört denekten ikisi, bir grup, cemaat veya tarikat mensuplarıyla kaldığını ancak onlarla aynı düşüncede olmadığını, diğer ikisi de kısmen kaldığı yerdeki görüşleri benimsediğini belirtmiştir. İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin bir grup ya da cemaate bağlılığı konusundaki oranların düşüklüğü dikkat çekicidir. Bilişsel dindarlık olarak adlandırabileceğimiz

bir kategoride yer alan deneklerin bu türden gruplara yönelimlerdeki azlığı nedeni aldıkları din öğretiminin niteliği hakkında da ipuçları vermektedir. Her ne kadar bazı araştırmalarda İmam-Hatip Lisesi mezunu üniversite öğrencilerinin grup ya da cemaatlere yönelimlerinin diğer lise öğrencilerine göre daha yüksek olduğu tespit edilmişse de (bkz.: Onay 2003:183-188), bu tespitin İlahiyat Fakülteleri dışarıda bırakılarak değerlendirilmesi gerekmektedir (2000 yılından itibaren İlahiyat Fakültelerine sadece İmam-Hatip Lisesi mezunu öğrencilerinin girebildiğini ve bizim denek grubumuzda yer alanların köken olarak İmam-Hatip Lisesi mezunlarından oluştuğunu dikkate aldığımızda). Çünkü yukarıda da belirttiğimiz gibi İlahiyat Fakültesinde verilen din öğretiminin niteliği, öğrencilerinin grup türü dindarlığa fazla değer atfetmediklerini göstermektedir.

Bu varsayımın test edilmesi için deneklerin eş seçim biçimleri (bkz. Tablo-7) ile bir grup, cemaat ya da tarikata bağlı bulunup-bulunmadıklarının tespit edildiği (bkz. Tablo-15) faktörlerin tek yönlü varyans analizine bakılacaktır.

Tablo-16
Eş Seçim Biçimi ile Bir Cemaate, Gruba veya Tarikata Bağlı Bulunma Arasındaki İlişkilere Ait Varyans Analizi Sonucu

KAYNAK	KT	SD	F	P
Grupiçi	7.417	24	0.803	0.760
Gruplararası	16.139	65		P>0.05
TOPLAM	23.556	89		Önemsiz

Tablo-16’da görüldüğü gibi, deneklerin eş seçim biçimleri ile bir gruba, cemaate yada tarikata bağlı bulunma bakımından anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı ortaya çıkmıştır. Varsayım hazırlanırken, deneklerin aileden uzakta bir gruba ait olunca geleneksel eş seçim biçiminin terk edilerek hem gruba uyma davranışının bir sonucu hem de sosyalizasyon süreci neticesinde bir farklılaşmanın olabileceği düşünülmüştü. Ancak böyle bir genelleme yapmanın mümkün olmadığı ortaya çıkmıştır.

4. Sonuç

İlahiyat Fakültesi öğrencileri üzerinde yapılan bu araştırmada öğrencilerin eş seçim biçimleri ile ilgili sonuçlar kendi içinde önemli ipuçları vermektedir. İlahiyat Fakültesi öğrencileri eş seçiminde daha çok “kafa dengi olma” özelliğine dikkat etmektedirler. Evlenilecek partnerde fizikî çekicilik ve güzellik özelliğinin çok fazla dikkate alınmayacağını belirtmesi de diğer ilginç bir veridir.

Karşı cinsle ilişki bağlamında sorduğumuz “sevgiliniz oldu mu?” sorusuna verilen cevaplara göre İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin sekülerleşme sürecinin devam ettiği, ancak bu sürecin etkinlik bakımından son yıllarda daha da arttığı söylenebilir. Her ne kadar sevgilisi olma oranları % 50'nin altında da yer alsa, gerek eğitim alınan kurumun kişisel algılanışı gerekse bulunulan ilin geleneksel yapının ağırlığını koruyan bir yerleşim olduğu gerçeği göz önünde bulundurulunca ulaşılan sonucun anlamlı olduğu düşünülebilir.

İlahiyatçı kimliğini algılama ve kullanma biçimleri bakımından sınıflara göre bir farklılaşma olduğu sonucu çıkarılabilir. İlahiyatçı kimliğini sıkça kullanma eğiliminin birinci sınıf öğrencilerinde dördüncü sınıf öğrencilerine göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu da, sekülerleşme eğiliminin öğrenim yılları dikkate alındığında pozitif yönde değiştiği biçiminde yorumlanabilir.

Sosyal mensubiyet biçimleri bakımından öğrencilerin barınma probleminden kaynaklanan bir kıskacın içerisinde oldukları anlaşılmaktadır. Diğer bir araştırmamızda ulaştığımız sonuçlar bu kanıyı güçlendirir niteliktedir: “Özel yurttan” ve “arkadaşlarla kiraladığımız evde” barınıyoruz diyen deneklerin % 70.3 gibi yüksek bir oranda bulunmaları (Kirman ve Apaydın 2004), öğrencileri bir grup ya da cemaatin denetiminde olan ev ya da yurttan kalmaya mecbur bırakmaktadır.

Dindarlık algıları bakımından cinsiyete göre bir farklılaşma tespit edilememiştir. İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin kendilerini “çok dindar” algılamaktan ziyade “dindar” ve “az dindar” algılamaları da sekülerleşme sürecinin devam ettiği biçiminde yorumlanabileceği gibi, dünya çapında meydana gelen terörist eylemlerin dinsel bağlantılarının bulunması nedeniyle kendilerini bu tür eylemlere yönelen kişilerden ayırt etmek için “çok dindarım” algısından özenle uzak tutmaya çalıştıkları da düşünülebilir. Bu son algılama biçimi, gerek verilen eğitimin etkisini ortaya koyması gerekse toplumun dinsel yönden eğitimini üstlenecek kişilerin bu denli bilinç durumuna sahip olmaları açısından önemlidir.

5. Bibliyografya

- Akyüz, Niyazi (2001), *İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Din Anlayışı: Ankara, Marmara ve Atatürk Üniversitesi Örneği*, (basılmamış), Ankara.
- Apaydın, Halil (1999), “Üniversite Öğrencilerinin Dinî Yasaklarla İlgili Tutumları”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 11, Samsun, s.217-238.
- Arkonaç, Sibel A. (2001), *Sosyal Psikoloji*, İstanbul, Alfa Yay.
- Ay, Mehmet Emin (2000), “1999-2000 Öğretim Yılında Fakültemize Gelen Öğrenciler Üzerine Bir Araştırma”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 9, Sayı 9, Bursa, s.227-245
- Aydın, Mehmet (1993), “Günüümüzde İrşad Hizmetinde Görülen Yanlılıklar”, *I. Din Şurası Tebliğ ve Müzakereleri (1-5 Kasım 1993)*, c.1, Diyanet İşleri Başkanlığı Yay.
- Ayhan, Halis (1999), “İlahiyat Fakültesi”, *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, Sayı:6, s.255-268
- Bilgin, Vedat, Mehmet Özden, Aydın Başbuğ, Fetullah Akın, İhsan Keleş, Berna Seyfeli (1997), *Mesleklere Göre Aile Araştırması: İşçi Ailesi, Ankara*, Aile Araştırma Kurumu Yay.
- Bilgin, Vejdi (1998), “Türk Toplumunda Aile Kurumunu Benimseme ve Sahiplenme Düzeyleri”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 10, Samsun, s.387-413
- Bilgin, Vejdi (2000), “Türk Toplumunun Evlilik Konusunda Bilgilenme ve Bilinçlenme Düzeyleri”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 9, Sayı 9, 2000, s.565-588.
- Esmer, Yılmaz (1993), “Algılama ve Anlatımda Eşler Arası Farklılıklar”, *Kadın ve Cinsellik*, (haz. Necla Arat), İstanbul, Say Yay.
- Kağıtçıbaşı, Çiğdem (1988), *İnsan ve İnsanlar*, İstanbul, Evrim basım-Yayım-Dağıtım.
- Kır, İbrahim (2000), *Yükseköğretim Gençliğinin Sosyo-Ekonomik Sorunları: KSÜ Örneği*, (yayınlanmamış), Kahramanmaraş, 2000
- Kirman, M. Ali (2004), “Din ve Eğlence Kültürü”, (Yayına hazır makale)
- Kirman, M. Ali ve Halil Apaydın (2004), “İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Beklenti ve Sorunları: KSÜ İlahiyat Fakültesi Örneği”, 6-8 Mayıs 2004 tarihleri arasında Kahramanmaraş Belediyesi ve Maraş-Der tarafından düzenlenen I. Kahramanmaraş Sempozyumu’na sunulan tebliğ, Kahramanmaraş, 2004

- Koçer, H. Ali (1991), *Türkiye’de Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi*, İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı Yay.
- Koştaş, Münir (1995), *Üniversite Öğrencilerinde Dine Bakış*, Ankara, Türkiye Diyanet Vakfı Yay.
- Köylü, Mustafa (2000), *Yetişkin Din Eğitiminin Teorik Temelleri*, Samsun, Etüt Yay.
- Levinson, Daniel (1988), *The Seasons of a Man’s Life*, New York, Alfred A. Knopf
- Lewis, Bernard (1998), *Modern Türkiye’nin Doğuşu*, çv. M. Kıratlı, 6.b., Ankara Türk Tarih Kurumu Yay.
- MEB (2002), *Milli Eğitim Sayısal Veriler 2001-2002*, Ankara, MEB APK Kurul Başkanlığı Yay.
- Onay, Ahmet (2003), “*Mezun Oldukları Liselere Göre Üniversite Öğrencilerinin Dindarlık Düzeyleri Diyanet İşleri Başkanlığı Hizmetlerine ve Dini Gruplara Yönelim Durumları*”, Değerler Eğitimi Dergisi, c.1, sayı:1, s.171-194.
- Özbaydar, Belma (1970), *Din ve Tanrı İnancının Gelişmesi Üzerine Bir Araştırma*, İstanbul, Baha Matbaası
- Özğüvenç, Ethem (1995), “*Üniversite Öğrencilerinin Evlilik ve Eş Seçmeye İlişkin Tercihleri*”, Aile Kurultayı-Değişim Sürecinde Toplumsal Katılım ve Demokratik Değerler (16-18 Kasım 1994), Ankara
- Roberts, Keith A. (1984), *Religion in Sociological Perspective*, California, Wadworth Publishing Company
- Stark, Rodney (2002), “*Physiology and Faith: Addressing the ‘Universal’ Gender Difference in Religious Commitment*”, Journal for the Scientific Study of Religion, Vol.41, No.3, September 2002, s.495-507
- Şahin, Adem (2002), “*İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Umutsuzluk Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma*”, Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı 13, Konya, s.147-156
- Taştan, Abdulvahap, Ali Kuşat, Celaleddin Çelik (2001), “*Üniversite Düzeyinde Din Öğretimi Alan Öğrencilerde Eğitim Sürecinde Oluşan Tutum ve Davranış Değişiklikleri: Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği*”, E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 11, Yıl 2001, s.169-192
- Turner, Jeffrey S. and Donald B. Helms (1991), *Lifespan Development*, 4th edition, Chicago, Holt, Rinehart and Winston
- Turner, Jonathan H. (1994), *Sociology: Concepts and Uses*, New York,

McGraw-Hill

- Usta, Mustafa (2001), *Türkiye’de Yüksek Din Eğitiminin Kurumlaşma ve Ekolleşme Sorunları*, İstanbul, MÜ İlahiyat Fakültesi Vakfı Yay.
- Yapıcı, Asım ve Salih Zengin (2003), “*Üniversite Öğrencilerinin Dinin Etkisini Hissetme Düzeyleri ile Psiko-Sosyal Uyumları Arasında İlişki*”, Ç.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt 3, Sayı 2, Temmuz Aralık 2003, s.65-127
- Yapıcı, Asım ve Salih Zengin (2003), “*İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Değer Tercih Sıralamaları Üzerine Psikolojik Bir Araştırma: Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği*”, Değerler Eğitimi Dergisi, Cilt 1, Sayı 4, Ekim 2003, s.173-206
- Varış, Fatma (1968), *Ergenin Gelişimine Etki Yapan Kültürel Faktörler*, Ankara
- Vernon, Glenn M. (1962), *Sociology of Religion, New York*, McGraw-Hill
- Yavuzer, Haluk (1993), *Çocuk Psikolojisi*, 9.b., İstanbul, Remzi Kitabevi

